

El
MÓN
del
1714

et INCONNUES
Ant-Accrique

CARTE VNIuerselle du Commerce, c'est à dire
CARTE HYDROGRAPHIQUE, où sont exactement décrites Les Costes des 4 Parties du Monde.
Auec les Routes pour la Navigation des Indes Occidentales & Orientales.
Par P. Du Val Geographe Ordinaire du Roy. 1696.

MUIBA
MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA

Ge. D. 11. 483
A Paris
Chez l'Auteur, et chez le Libraire,
sur le quay de l'Horloge,
en coin de la rue de Harlay.
Avec Privilège du Roy pour vingt ans.

EL MÓN del 1714

A l'entorn
de Barcelona

Mapamundi amb les principals rutes comercials, 1686, P. DUVAL. BNF

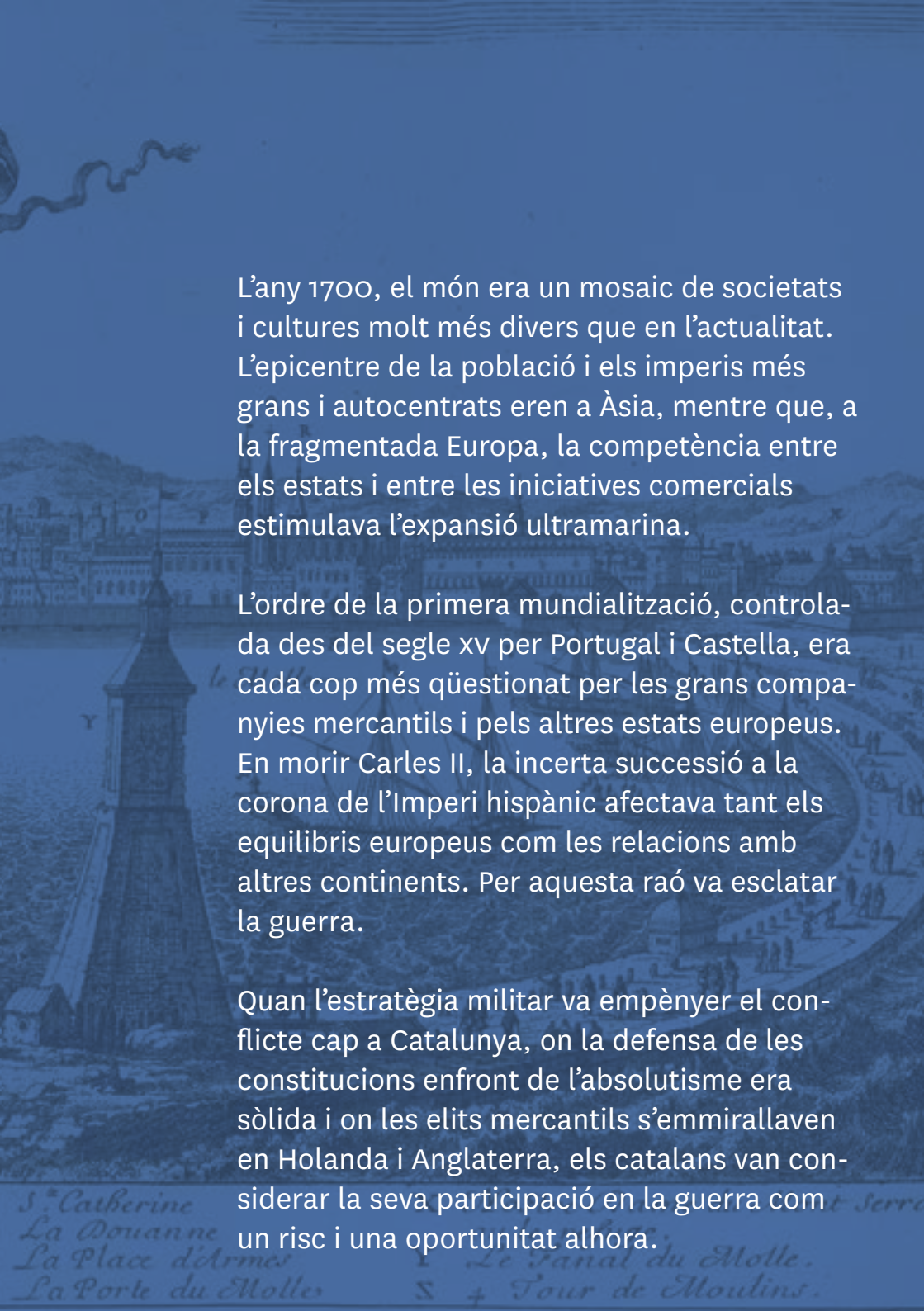
BARCELONNE

Capital de Catalogne.

Mediterranee

Barcelona capital de Catalogne, S. DE BEAULIEU, 1659. ICC

<i>Dame del Pic.</i>	N	<i>L'Inquisition.</i>	R	<i>S.^e Catherine</i>
<i>nds Carmes.</i>	O	<i>La gallerie pres le Barreau.</i>	S	<i>La Douanne</i>
<i>u Esuéschi'ou est le</i>	P	<i>Le Barreau ou la salle des Cavaliers.</i>	T	<i>La Place d'Armes</i>
<i>Eularie Patronne.</i>	Q	<i>S.^e Marie de la Mer.</i>	V	<i>La Porte du Molle</i>

L'any 1700, el món era un mosaic de societats i cultures molt més divers que en l'actualitat. L'epicentre de la població i els imperis més grans i autocentrats eren a Àsia, mentre que, a la fragmentada Europa, la competència entre els estats i entre les iniciatives comercials estimulava l'expansió ultramarina.

L'ordre de la primera mundialització, controlada des del segle xv per Portugal i Castella, era cada cop més qüestionat per les grans companyies mercantils i pels altres estats europeus. En morir Carles II, la incerta successió a la corona de l'Imperi hispànic afectava tant els equilibris europeus com les relacions amb altres continents. Per aquesta raó va esclatar la guerra.

Quan l'estratègia militar va empènyer el conflicte cap a Catalunya, on la defensa de les constitucions enfront de l'absolutisme era sòlida i on les elits mercantils s'emmirallaven en Holanda i Anglaterra, els catalans van considerar la seva participació en la guerra com un risc i una oportunitat alhora.

EL SISTEMA MUNDIAL EL 1700

Mapamundi, N. VISSCHER, 1663. PJ

El 1700, feia dos segles i mig que l'Imperi otomà s'havia interposat entre Àsia i Europa, incentivant la cerca de noves rutes cap a les espècies i altres preuats béns de l'Orient. A l'inici l'havien protagonitzada Portugal, rodejant l'Àfrica, i Castella, amb la ruta que inesperadament va incorporar les Índies Occidentals —Amèrica— a l'economia europea. Aquestes dues potències seguien tenint el monopoli legal de l'extracció de les riqueses d'ultramar, mentre que les potències emergents, que havien hagut d'estimular més l'economia pròpia, desafiaven aquest control mercantil exclusiu. Les companyies d'Índies d'Holanda, Anglaterra i França disputaven Àsia als portuguesos, i a Amèrica s'atacava el monopoli de la monarquia hispànica. Enmig de la Guerra de Successió, també els catalans van intentar situar-se en el comerç atlàntic amb la Companyia Nova de Gibraltar.

Mapamundi del 1663. El mapa mostra el contrast entre el coneixement de bona part del planeta per part dels europeus i l'escassa exploració fins aleshores d'Oceania, que quedava lluny de les rutes entre les Índies Occidentals (Amèrica) i les Orientals (Àsia).

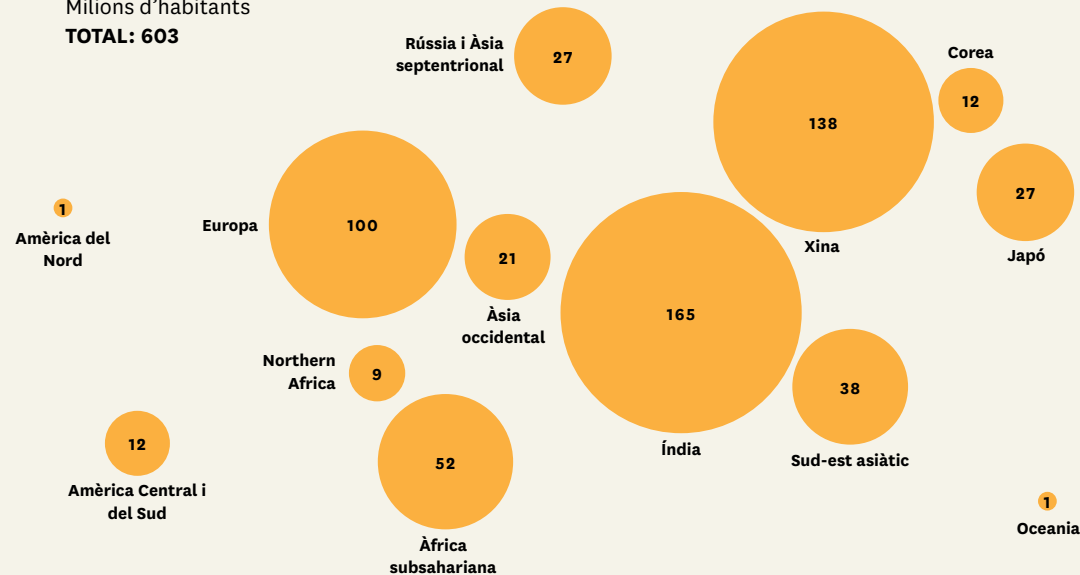
La Companyia Nova de Gibraltar, 1709. La Companyia es va crear a Barcelona en plena Guerra de Successió. Salvador Feliu de la Penya, Joan Verivol, Josep Grasses, Josep Boïgues i Josep Valls volien trencar el monopoli castellà de Cadis fent de Gibraltar un cap de pont per al comerç atlàntic.

Manual de la Companyia Nova de Gibraltar (portada i foli interior), 1709-1723. AHCB

POBLACIÓ MUNDIAL EL 1700

Milions d'habitants
TOTAL: 603

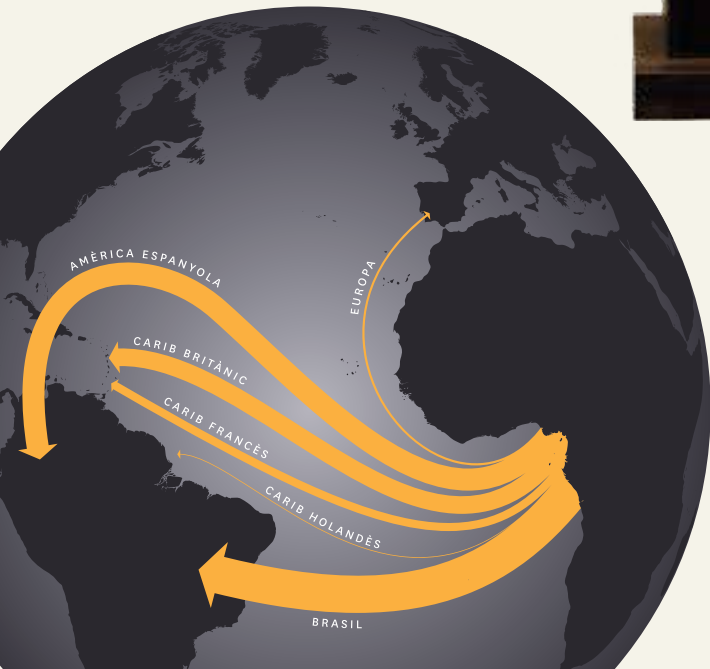
Font: Elaborat a partir d'Angus MADDISON, *The World Economy: Historical Statistics*, OCDE, 2004

ÀFRICA, EN EL CAMÍ D'EUROPA A ÀSIA. A l'alba del Setcents, la Mediterrània era un món de relacions intenses, però no sempre fàcils, entre les dues ribes. L'Imperi otomà s'estenia des de l'est d'Europa fins a l'Àfrica del Nord. Per sota del Sàhara perduraven els estats islamitzats, amb els europeus instal·lats en un llarg rosari d'establiments costaners, entre els quals destacaven els assentaments francesos a Senegal, els portuguesos a Angola i Moçambic i els holandesos a Ciutat del Cap. El negoci més lucratiu era el comerç d'esclaus, sobretot a la costa occidental, tot i que també hi havia tràfic negrer cap a Àsia. Al cor del continent es mantenia l'Imperi etiòp, el més antic dels poders africans.

EL TRÀFIC D'ESCLAUS CAP A AMÈRICA DURANT EL SEGLE XVII

Font: Elaborat a partir de CURTIN, 1969

Caps antropomòrfics de l'àrea del golf de Benín, s. XVII-XIX. CF

La costa dels esclaus. Al golf de Guinea, ric en or, havien crescut els imperis Ashanti, Dahomey i Ioruba i la ciutat estat de Benín. La demanda europea d'esclaus consolidava els regnes esclavistes i debilitava les estructures polítiques no esclavistes.

L'arbre de la vida, tela de cànem estampada de l'Índia, primera meitat s. XVIII. MHS

L'expansió anglesa a l'Índia. Les factories costaneres establertes per la Companyia de les Índies Orientals britànica i dedicades al negoci de les teles de seda i de cotó, els tints i el te van estendre's ràpidament durant el segle XVIII i van començar a exercir un veritable poder d'estat.

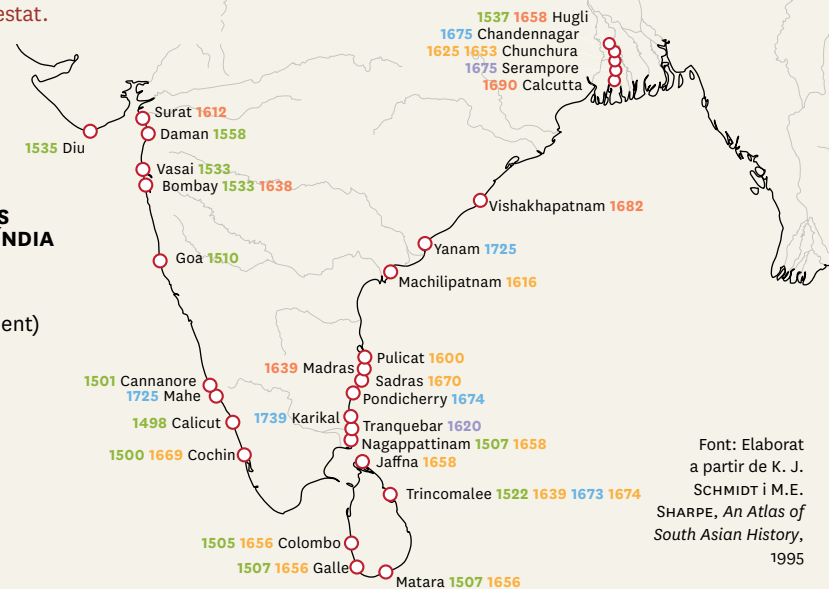
L'ÍNDIA A L'OCÀS DE L'IMPERI MOGOL. L'Imperi mogol, al subcontinent indi, s'havia convertit en un dels grans poders asiàtics a mitjan segle XVII, amb una bona administració i una economia puixant, en la qual destacaven els tallers tèxtils, amb les teles que tant van interessar els europeus, les anomenades *indianes*. Tanmateix, el conflicte amb els regnes independents del centre de l'Índia va dessagnar-lo en una llarga guerra entre el 1681 i el 1707. Mort aquest mateix any l'emperador mogol Aurangzeb, començaren a fer-se visibles les conseqüències de la fragmentació política al subcontinent indi, ben aprofitada per les companyies europees establertes a la costa, sobretot les angleses.

Assentament comercial holandès a Hugli-Chunchura, H. VAN SCHUYLENBURGH, 1665. RM

ASSENTAMENTS EUROPEUS A L'ÍNDIA (1498-1739)

- Assentaments (data d'establiment)
- Portuguesos
- Anglesos
- Francesos
- Holandesos
- Danesos

Font: Elaborat a partir de K. J. SCHMIDT i M.E. SHARPE, *An Atlas of South Asian History*, 1995

LA GRAN POTÈNCIA D'ORIENT. La Xina era, a principis del segle XVIII, la primera potència oriental. Als principals centres urbans els europeus hi trobaven una variada gamma de productes, com ara la seda, el te i la porcellana. Per la seva banda, els xinesos s'interessaven pels coneixements científics dels jesuïtes, que després d'algunes dificultats havien recuperat la seva influència a la cort de l'emperador Kangxi, i sobretot per la plata americana, que arribava a través de les companyies d'Índies després de passar per Europa o per via directa, a través del galió espanyol que circulava entre Acapulco (Mèxic) i Manila (Filipines).

Porcellana xinesa, s. XVII, Excavacions al monestir de Pedralbes. MMP

La Ciutat Prohibida de Pequín, gravat, 1668-1670. RM

L'emperador Kangxi. Durant el regnat de Kangxi (1661-1722), el gran emperador manxú de la dinastia Qing, la Xina va experimentar un període d'agressiva expansió territorial i de gran prosperitat. La seva potència militar li va permetre conquerir l'illa de Formosa (actual Taiwan), Mongòlia i el Turquestan occidental (actual Xinjiang) i exercir influència sobre el Tibet.

L'emperador Kangxi amb el pare jesuïta Schall von Bell, cap de l'Observatori Imperial. Manufactura de Beauvais, c. 1697-1705. GM

Mapa d'Àsia a principis del segle XVIII, c. 1720. ICC

L'EXPANSIONISME XINÈS I EL TIBET. La influència del cinquè dalai-lama a l'Àsia Central, que es visualitzava amb el flamant Palau del Potala (1694), i la seva bona relació amb els mongols occidentals van frenar per un temps l'ambició xinesa. Quan aquesta bona relació es va deteriorar, durant la segona dècada del segle XVIII, les tropes de Kangxi van trepitjar Lhasa per primer cop. A partir d'aquell moment es va iniciar un període de conflictes continuats entre el Tibet i la Xina.

El Palau del Potala. L'imponent Palau del Potala va aixecar-se sobre un dels turons de Lhasa durant la segona meitat del segle XVII i mostrava la gran influència que exercia el Tibet sobre bona part d'Àsia. Va ser la seu del govern dels dalai-lames fins al 1959 i l'edifici més alt del món fins a la construcció de la Torre Eiffel de París, el 1889.

El Potala envoltat de temples i monestirs budistes a Lhasa, Escola tibetana, s. XIX. MG

L'illa Dejima,
A. MONTANUS, 1669. KB

L'ÀILLACIONISME DEL JAPÓ. Des del 1633, l'isolament voluntari del shogunat Tokugawa havia tancat el país a les influències exteriors, però mantenia els contactes mercantils més estratègics. Només els comerciants holandesos i xinesos estaven autoritzats a desembarcar a Dejima, una illa artificial a la badia de Nagasaki construïda per evitar els estrangers sobre sòl japonès. En aquest període d'aïllament i de fort control social per part d'una elit de guerrers samurais, la capital fou transferida a Edo, l'actual Tòquio, que es va convertir en una de les ciutats més poblades del món. A principis del segle XVIII superava el milió d'habitants.

Tokugawa Ienobu,
Escola Kano, s. XVIII. TMF

El shogunat Tokugawa. La política aïllacionista del shogunat Tokugawa va comportar estabilitat interna al preu de tancar el país a la influència exterior. Llavors va conformar-se una tradició cultural molt singular. La poesia haiku i el teatre kabuki en són exemples.

LES RUTES DEL PACÍFIC I OCEANIA. Els vaixells que connectaven Amèrica i Àsia circulaven amb regularitat pel Pacífic central, mentre les terres d'Oceania continuaven al marge de la mundialització impulsada pels europeus. Les poblacions d'Austràlia, els maoris de Nova Zelanda i les comunitats i regnes insulars, com ara els de Tonga i Samoa, seguien la seva pròpia trajectòria.

El galió de Manila. La ruta de Manila a Cadis tenia una doble funció: l'exportació de metalls preciosos i altres béns americans a l'Extrem Orient i la importació de productes asiàtics a Europa via Amèrica, amb una connexió terrestre entre el Pacífic i l'Atlàntic, des d'Acapulco fins a Veracruz.

Escaramussa entre els exploradors holandesos i els maoris,
I. GILSEMANS, 1642. NA

ELS DOMINIS AMERICANS DE CASTELLA I DE PORTUGAL.

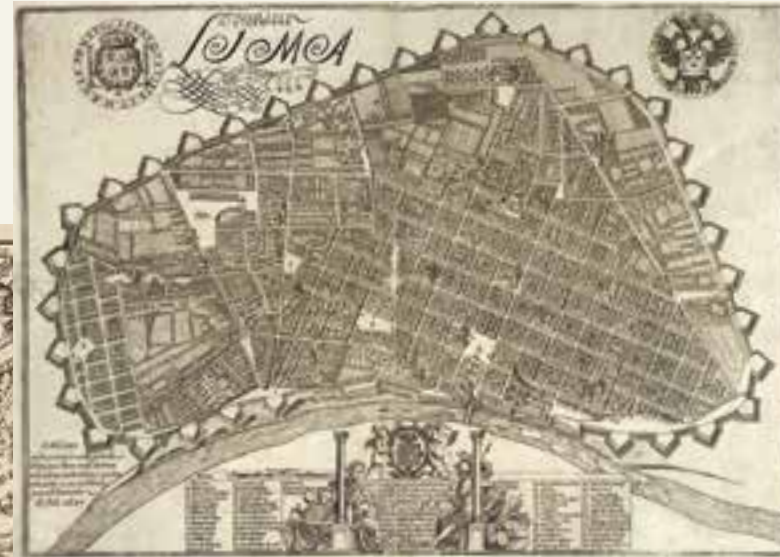
El 1494, el tractat de Tordesillas, arbitrat sota mediació papal, havia fixat el meridià que passa a 370 llegües a ponent de Cap Verd com a límit legal entre espanyols (oest) i portuguesos (est) per a l'ocupació dels territoris que s'anaven descobrint. Des d'aleshores, la Corona de Castella havia dominat les civilitzacions dels asteques i dels inques, havia colonitzat grans extensions, de Califòrnia a la Patagònia, i havia endegat l'explotació de mines d'or i de plata, com ara les de Zacatecas (Mèxic) i Potosí (a l'actual Bolívia). Mentrestant, els portuguesos s'havien fet forts al Brasil —sobretot després de la descoberta de Minas Gerais el 1695— i havien entrat en conflicte amb Espanya pel Paraguai i el riu de la Plata.

La América dispuesta según las últimas y nuevas observaciones y de París y de Londres, c. 1764. ICC

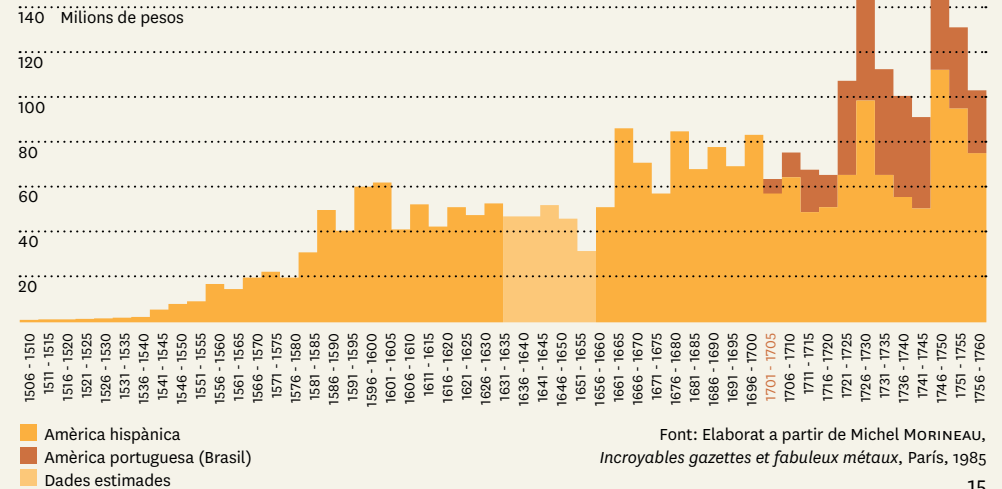
Pintures de castes, ANÒNIM, s. XVIII. BMVB

Pintures de castes. Aquest gènere pictòric és genuí de l'Amèrica espanyola. S'hi mostren les barreges possibles a partir de les poblacions que hi convivia i la jerarquia social. Els espanyols ocupaven la posició superior de la societat colonial. Sota seu hi havia els mestissos (fills d'un espanyol i una índia), els indis i, finalment, els esclaus negres procedents de l'Àfrica.

Plano de la Ciudad de Lima y sus fortificaciones, remitido por el virrey del Perú duque de la Palata, 1687. AGI

ARRIBADA DE METALLS PRECIOSOS D'AMÈRICA A EUROPA, 1503-1760

Font: Elaborat a partir de Michel MORINEAU, *Incroyables gazettes et fabuleux métaux*, París, 1985

MAPPA · DEL · RIO · MISSISSIPÍ

Comerç entre els holandesos i les tribus índies de la costa de Virgínia, 1634. BUS

LES INCURSIONS AMERICANES DE FRANÇA, HOLANDA I ANGLATERRA. La cursa per controlar les riqueses d'Amèrica va portar diverses potències europees a aquelles costes, fent recular, tant com convingués, la població nadiua. Els francesos van dirigir-se a principis del segle XVI cap al sud a la Guaiana i cap al nord al Quebec —on van crear la Nova França— i, més tard, cap a la vall del Mississipí. Els suecs i els holandesos —aquests últims hi van establir un llarg rosari d'assentaments— aviat van topar amb els anglesos, que havien fundat Nova Anglaterra i que, a través de les companyies de Virgínia, van anar ocupant des del 1606 tota la façana atlàntica d'Amèrica del Nord.

Els primers contactes. La costa atlàntica d'Amèrica del Nord, rica en pesca, pells i fustes i apta per a conreus lucratius, com ara el tabac, es colonitzava ràpidament. Els seus habitants originals es van veure obligats a replegar-se i els conflictes entre els colonitzadors eren freqüents.

De Nieuw Amsterdam a New York. Nova Amsterdam va ser l'assentament holandès més gran d'Amèrica del Nord fins al 1664. Llavors la van conquerir els anglesos i la van rebatejar en honor del duc de York i futur rei Jaume II.

→ *Neu Yorck / La Nouvelle Yorck*, B. F. LEITZELT, c. 1700. NYPL

← El Mississipí, àrea de confluència entre els colonitzadors espanyols, francesos i anglesos, A. ARCE. 1699. AGI

EL CARIB, EPICENTRE DE LES TENSIONS. En el trànsit del segle XVII al segle XVIII, el Carib era un espai molt rellevant en l'economia i la geopolítica mundial. S'hi produïen matèries primeres molt sol·licitades a Europa, com ara el sucre, el tabac, el cafè i els tints; hi arribaven els vaixells carregats d'esclaus africans per treballar a les mines i a les plantacions, i hi circulaven les expedicions amb metalls preciosos que provenien d'Amèrica del Sud i de Mèxic. El control d'Amèrica va ser una qüestió important en la Guerra de Successió al tron espanyol.

Establiments productors a les Antilles: 1) La producció d'indi; 2) La preparació del tabac i la mandioca; 3) Els enginys productors de sucre, J.B. DU TERTRE, 1667. JCBL

Mapa del Carib i vista de Mèxic, H. MOLL, 1720. ICC

La infiltració a les Antilles. Algunes potències europees, sobretot els anglesos, els francesos i els holandesos, però també els danesos, es van anar instal·lant a les Antilles al llarg del segle XVII per implantar-hi una agricultura molt lucrativa, desafiant el monopoli espanyol.

Corsaris i bases militars.

El Carib era el principal espai de confrontació entre potències europees pel control del comerç americà. Anglesos, francesos i holandesos hi van actuar, primer, a través de corsaris com ara Henry Morgan i Edward Teach *Barbanegra* i, després, amb bases militars pròpies a les petites illes caribenyes.

Retrat de Henry Morgan, A. O. EXQUEMELIN, 1684. BNE

LA CONFIGURACIÓ DE L'EUROPA MODERNA

La borsa d'Amsterdam al segle XVII, P. VINCKBOONS, 1634. AM

L'Europa de mitjan segle XVII era l'epicentre d'un sistema mundial connectat a través del comerç i amb un pes creixent de la burgesia mercantil. Sacsejada encara pels conflictes religiosos i en plena transformació de les ments per la revolució científica, es redefinia políticament amb la consolidació de les monarquies absolutes, al preu de desarticlar les institucions heretades de la Baixa Edat Mitjana. La necessitat de finançar les guerres, per a les quals calia pagar tropes mercenàries, sovint d'origen estranger, va contribuir al creixement de l'aparell estatal i a l'interès per promoure la riquesa del regne.

L'ATLÀNTIC DEL NORD, EL NOU COR ECONÒMIC D'EUROPA. L'impacte de l'era dels descobriments, la redefinició de les rutes comercials i l'establiment de colònies en altres continents havien canviat profundament la fesomia d'Europa. El seu cor econòmic es desplaçava cap a la façana nord-atlànica, on, a l'alba del capitalisme, les ciutats mostraven un gran dinamisme i els estats disputaven a les corones espanyola i portuguesa l'envel·lit monopoli d'ultramar. La Mediterrània, menys florent que en el passat, seguia activa, i l'Imperi otomà començava a mostrar signes de decadència.

Xec del Banc d'Anglaterra, 1699. BEM

El mercantilisme. El mercantilisme consistia en un conjunt de mesures per a l'impuls del comerç, la incentivació de la producció manufacturera i el control dels metalls preciosos i la moneda, en combinacions variables segons els països. Va atènyer les formes més elaborades a Anglaterra i les Províncies Unides (Holanda).

Acció de la Companyia de les Índies Orientals holandesa, 1602-1650. WA

Port d'Amsterdam, s. XVII. BNF

LA REVOLUCIÓ CIENTÍFICA. Els sabers pràctics i teòrics acumulats des de la baixa edat mitjana i durant el Renaixement van derivar al segle XVII en l'esclat intel·lectual de la revolució científica, que, apel·lant a la raó i a l'experiència, posava en qüestió el criteri tradicional d'autoritat. Els avenços en el pensament i la ciència feien trontollar el poder religiós, amb un fort control de qualsevol desviació del dogma en els països catòlics i amb més llibertat per al nou saber a les àrees on havia triomfat la reforma protestant. El salt cap endavant en el coneixement va afectar progressivament l'economia, els transports i la guerra a través de la innovació tècnica.

Retrat de sir Isaac Newton,
G. KNELLER, 1702. NPG

Retrat de G. W. Leibniz,
C. B. FRANCKE, c. 1700. HAUM

Essai philosophique concernant l'entendement humain, versió francesa de l'obra *An Essay Concerning Human Understanding*, de John Locke, 1689. ICAB

Torí, una capital del barroc.
Els ducs de Savoia van optar per reinventar la seva capital, Torí, a través de l'arquitectura i l'urbanisme del barroc.

Secció de la capella de la Sacra Sindone de Torí, G. GUARINI, 1737. ETSAB

Retrat d'un violinista venecià del segle XVIII, probablement Antonio Vivaldi, ANÒNIM, 1723. MIBM

La innovació en el gust musical. El trànsit del segle XVII al segle XVIII va ser el moment àlgid de la sensibilitat musical del barroc, amb músics tan variats com ara Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel, Antonio Vivaldi i Domenico Scarlatti.

LA VOLUNTAT DE REPRESENTACIÓ. Al llarg del segle XVII es va difondre per tot Europa i pel món colonial el moviment barroc, caracteritzat, en l'arquitectura i les arts, per la cerca de l'efectisme, amb formes destinades no tan sols a emocionar les elits, sinó també a seduir el conjunt de la població. El seu impuls no es pot desvincular de l'Església de la contrareforma i de l'anhel de representació de les monarquies en temps de l'absolutisme. L'afany de crear noves avingudes monumentalitzades a les respectives capitals va propiciar també el sorgiment de l'urbanisme.

LA PAU DE WESTFÀLIA, UN PUNT D'INFLEXIÓ. La pau de Westfàlia, signada el 1648, va posar fi al model feudal en les relacions internacionals, que es basava en la idea d'un orbe cristià regit pel papa i l'emperador, per donar impuls a la formació dels estats moderns i al principi d'equilibri entre les potències. Es va reconèixer la independència d'Holanda i Suïssa i van consagrar-se França i Suècia com a potències emergents. El Sacre Imperi romanogermànic va quedar debilitat en concedir-se molt poder a les unitats polítiques que l'integraven, que eren més de tres-cents cinquanta. El conflicte entre Espanya i França es va cloure oficialment amb el tractat dels Pirineus (1659), pel qual se cedia a França els comtats catalans del Rosselló i la Cerdanya, però la tensió va perdurar.

La ratificació del tractat de Münster,
J. SUYDERHOEF, 1648. RM

Vista del palau i els jardins de
Versalles, P. PATEL el vell, 1668.
RMN - CV

LA CONCENTRACIÓ DEL PODER. La voluntat de concentració de poder de les monarquies atorgava un paper creixent a l'Estat, en part per la necessitat de finançar les guerres, que requerien una recaptació fiscal important i regular. L'afermament de les monarquies absolutes comportava, alhora, una representació ostentosa del monarca. França en va ser l'expressió més elaborada. Per la seva banda, el parlamentarisme anglès i la república holandesa, que tant inspiraren els catalans en la defensa del constitucionalisme, van resistir amb èxit davant l'ideal d'un monarca absolut.

Plànol de Bordeus, H. MATIS, c. 1716-1717 (detall del nucli urbà amb la ciutadella reforçada per Lluís XIV). ADY

EQUILIBRIS CONTINENTALS

SUECIA, EL COMBAT PER L'HEGEMONIA AL NORD

ELS PAISOS BAIXOS, L'IMPULS D'UNA REPÚBLICA URBANA

ANGLATERRA, EL PARLAMENTARISME I EL CONTROL DEL MAR

RUSSIA, EL NOU IMPERI EUROPEU

ELS HABSBURG, NUCLI DEL SACRE IMPERI ROMANOGERMÀNIC

FRANÇA, LA RENOVADA POTÈNCIA DE L'ESTAT

L'IMPERI OTOMA, MOVIMENTS A LA FRONTERA EUROPEA

PORTUGAL, L'ENTRADA A L'ÀREA D'INFLUÈNCIA ANGLESA

LA MONARQUIA HISPÀNICA, AL FIL DE LA BALANÇA EUROPEA

EL PAPA, UNA INFLUÈNCIA PERSEVERANT

Europa a la segona meitat del segle XVII, A. H. JAILLOT 1690. ICC

A finals del segle XVII, l'equilibri entre potències traçat per la pau de Westfàlia s'esquerdava per diferents punts alhora. Al nord, els xocs entre les expansives Suècia i Rússia eren constants, mentre Polònia-Lituània es debilitava i Prússia s'afermava. Al sud-est, els Habsburg pugnaven per eixamplar els seus dominis cap a Hongria, aprofitant la debilitat de l'Imperi otomà, en lluita amb Rússia pel mar Negre. A l'Atlàntic, els holandesos es resistien a acceptar l'hegemonia creixent dels anglesos. I al continent en general les mirades estaven posades en França, la reforçada potència europea, i en els canvis geopolítics que podien produir-se quan Carles II morís sense fills i s'hagués de decidir la successió als territoris que posseïa la Corona espanyola.

1701, EUROPA EN ARMES

Batalla d'Elixheim el
18 de juliol del 1705,
P. SCHENK. PJ

L'enfrontament de França amb Àustria i Anglaterra per la influència a Europa i pel control de territoris a Amèrica, respectivament, venia de lluny i feia poc que havia esclatat en la Guerra dels Nou Anys (1688-1697). L'hostilitat va renéixer quan Lluís XIV va anunciar el 16 de novembre del 1700 que acceptava la Corona espanyola per al seu nét, Felip V. L'emperador Leopold I ambicionava el tron espanyol per al seu fill Carles, però, per revertir la situació, li calien aliats. En un primer moment, Anglaterra no es mostrava disposada a la guerra si no perillava el seu comerç amb l'Amèrica espanyola i Holanda no volia desestabilitzar els Països Baixos espanyols, que la protegien davant el poderós exèrcit francès. Tot va canviar poc després.

Retrat
de Lluís XIV,
J. RIGAU-ROS
(H. RIGAUD), còpia, s. XVIII. MNP

CAP AL CONFLICTE. ALIATS VERSUS BORBÒNICS.

Quan el setembre del 1701 Lluís XIV va enviar tropes a Flandes i va aconseguir l'admissió dels vaixells francesos als ports americans, Anglaterra i Holanda van signar la Gran Aliança de l'Haia i li van declarar la guerra. Anglaterra va aconseguir el suport de Portugal i del duc de Savoia, que ambicionava Milà. L'emperador Leopold tenia així prou aliats per intentar el propòsit d'entronitzar el seu fill Carles a Madrid. Lluís XIV tenia un exèrcit de terra poderós, però pocs aliats: a Alemanya només el va seguir el príncep de Baviera i la Gran Guerra del Nord feia impossible el suport de Suècia.

Retrat de l'arxiduc Carles
d'Àustria, ANÒNIM català,
primer quart s. XVIII. ABEV

Retrat de Felip V,
J. GARCÍA DE MIRANDA,
primer quart s. XVIII. ME

Efemèrides de la guerra.

El joc de cartes recull episodis rellevants dels inicis de la Guerra de Successió al tron espanyol, durant el regnat de la reina Anna d'Anglaterra.

Joc de cartes amb episodis de la Guerra de Successió, R. SPOFFORTH, 1705. MFN

DOS FRONTS DE GUERRA I REPERCUSSIONS A AMÈRICA. La Guerra de Successió va tenir dos escenaris principals. Les victòries aliades (Blenheim, Ramillies, Torí, Malplaquet) van ser una constant des del principi de la guerra als Països Baixos i a Itàlia, mentre que els borbònics es van fer forts als territoris peninsulars de la monarquia hispànica on el domini de Felip V es consolidava progressivament. A les colònies americanes es van decretar impostos especials de guerra, es van mobilitzar milers d'homes i els seus territoris van anar canviant de mans al llarg del conflicte, però la Guerra de Successió es va desenvolupar essencialment a Europa.

LA INCORPORACIÓ D'ALTRES CONFLICTES A LA GUERRA. Tant els francesos com els anglesos van procurar atreure a la seva causa aquells territoris que tenien conflictes amb els seus respectius governs. Mentre els francesos van patrocinar el pretendent jacobita com a nou rei d'Anglaterra i van donar suport a Francisc Rákóczi II perquè liderés la revolta per la independència d'Hongria —la qual cosa va obligar els Àustries a mantenir bona part de la seva maquinària militar al front hongarès—, els anglesos van atiar la revolta dels hugonots francesos i van pactar amb els catalans l'entrada a la contesa.

El secessionisme d'Hongria.

El príncep Francisc Rákóczi II va liderar la revolta independentista del 1703 contra el domini dels Habsburg. Fou derrotat el 1711.

Retrat del príncep Francisc II Rákóczi, Á. MÁNYOKI, 1712. SM

CATALUNYA, CRUILLA INTERNACIONAL

Partida de Felip V del port de Barcelona cap a Itàlia, 8 d'abril de 1702, F. PALLOTA, 1703. AHCB

El final de la Guerra dels Segadors (1640-1652) no va resoldre la falta de sintonia entre la monarquia i Catalunya. També el sentiment antifrancès era molt viu després de l'amputació del Rosselló i la Cerdanya (1659) i de la Guerra dels Nou Anys, amb el setge i la captura de Barcelona el 1697. A les Corts del 1701, Felip V havia jurat les constitucions catalanes i havia concedit el port franc i la llibertat de comerç amb Amèrica. Tres anys després, però, els incompliments reials i l'autoritarisme del virrei Velasco havien estès la desafecció. Aquest clima va afavorir la formació d'un partit austriacista amb homes de negocis, nobles i propietaris rurals que van veure en la implicació directa de Catalunya en el conflicte europeu una oportunitat per afermar el constitucionalisme.

Constitucionalisme i mercantilisme. La defensa de les constitucions catalanes enfront de la deriva autoritària de la monarquia, com a base de convivència futura i no com a manteniment de privilegis d'origen medieval, havia rebut una atenció important per part dels juristes catalans del Siscent i tenia una àmplia acceptació política. Aquesta defensa apareixia, des de les darreres dècades del segle XVII, íntimament associada amb el pensament econòmic inspirat en el mercantilisme holandès, partidari d'impulsar el comerç i les arts productives.

Constitucions de Catalunya atorgades per Felip V (Felip IV a Catalunya) a les Corts catalanes de 1701-1702. AHCB

El *Fènix de Catalunya*, obra programàtica del mercantilisme català, Barcelona, 1683. AHCB

EL DINAMISME DE BARCELONA. Les relacions mercantils teixides als segles anteriors entre la capital i el rerepaís, sobretot la Catalunya litoral, mantenien Barcelona com una ciutat dinàmica i connectada al món. El 1700, disposava d'un bon artesanat en camps com ara el tèxtil i d'una colònia notable de comerciants estrangers. Gràcies al negoci de l'aiguardent, els holandesos Joan Kies i Arnold de Jager, el genovès Joan Enric Queffi o els anglesos Mitford Crowe i Joseph Shallet tenien vincles amb comerciants catalans tan actius com ara Pau de Dalmasas, Antoni de Peguera i Narcís Feliu de la Penya, l'autor del *Fènix de Catalunya*.

El port i el comerç urbà.

El port era fonamental per a l'exportació i dinamitzava tota l'economia catalana. Pel que fa a les importacions, hi arribava des de tabac de Virgínia i de Cuba fins a colorants del Brasil, cuirs de Puerto Rico, cacau, te i una variadíssima gamma d'espècies. També hi desembarcaven mobles de Gènova, vidres de Bohèmia, teixits francesos i holandesos i ceràmica xinesa, que es venien a les botigues de la ciutat.

Barcelonne capital de Catalogne, S. DE BEAULIEU, 1659. ICC

L'AMBICIÓ MARÍTIMA DE BARCELONA. Comerciar amb Amèrica sense passar per la flota d'Índies controlada des de Sevilla i disposar d'un port franc a Barcelona eren reivindicacions bàsiques del mercantilisme proteccionista que des de finals del segle XVII propugnaven les elits comercials catalanes. Les mateixes elits també demanaven una nova política monetària, el foment de les manufactures i la creació d'una gran companyia comercial, a imatge del model holandès. El port franc fou concedit per Felip V a les Corts del 1701 i revalidat per Carles III a les del 1705-1706, però el desenllaç de la guerra va posar fi al projecte.

Plànol de Barcelona, s. XVII-XVIII. AHCB

L'elit mercantil. La companyia comercial que Joan Pau Llorens i Josep Duran van constituir el 1699, dedicada a tot tipus de negocis, va ser la societat mercantil més important de Barcelona a principis del segle XVIII quant al seu capital social.

Llibre major de Joan Pau Llorens, Josep Duran i Cia., 1704-1714. AHCB

EL PACTE DE GÈNOVA, 1705. Després del fracàs del primer intent aliat de desembarcar a Barcelona el maig del 1704, l'interès anglès per decantar la guerra contra el nét de Lluís XIV va portar la reina Anna a confiar a Mitford Crowe noves gestions per obrir el front a Catalunya, introduint-hi Carles d'Àustria. Com que no era possible un encontre a Barcelona, molt vigilada pel virrei borbònic, Crowe es va reunir amb Antoni de Peguera i Domènec Perera a Gènova. A canvi de facilitar el desembarcament dels aliats a Barcelona, Anglaterra es comprometia a protegir les constitucions catalanes. Dos mesos després, el 23 d'agost del 1705, arribaven més de 150 vaixells comandats per l'anglès Peterborough.

Retrat de Mitford Crowe, J. SMITH, 1703. NPG

La flota aliada prenent Barcelona el 1705, W. RAYNER, 1738. ICC

Reconeixement dels Privilegis de la Ciutat de Barcelona per Carles III, 1708. AHCB

Constitucions de Catalunya atorgades per Carles III a les Corts catalanes de 1705-1706. BC

CAPITAL REIAL PER UN TEMPS. Amb Carles III, Barcelona tornava a tenir, temporalment, cort reial. Es va organitzar el govern provisional, amb un Consell d'Aragó que incloïa els afers italians, una Secretaria de Catalunya, regida per Ramon de Vilana-Perles, i una Secretaria d'Estat i de Guerra. A les Corts del 1705-1706, l'arxiduc va jurar les constitucions catalanes i, entre altres mesures, es van establir ordinacions per al port franc. El rei va fer arreglar el Palau Reial i la cort va tenir un moment àlgid l'agost del 1708 amb les noces de l'arxiduc amb Elisabet Cristina de Brunsvic a Santa Maria del Mar.

La cort reial a Barcelona.

Després de la conquesta de Nàpols per part de Carles III el 1707, van freqüentar Barcelona músics italians i personatges il·lustres que buscaven el favor del monarca. Entre ells hi havia el jurista i viatger Giovanni Francesco Gemelli Careri, que va impressionar la cort amb el seu *Giro del mondo*. En edicions posteriors, Gemelli va afegir a l'obra una magnífica descripció de la capital barcelonina i la cort en temps de l'arxiduc.

Arribada a Barcelona de la princesa Elisabet Cristina de Brunsvic l'1 d'agost del 1708, P. DECKER, J. WOLFF i I. A. CORVINIUS, 1720 (detall). AHCB

BARCELONA, L'ÚLTIM BASTIÓ

El setge de Barcelona del 1705, ANÒNIM, 1705 (detall). AHCB

El conflicte no va evolucionar com a l'estiu del 1705 s'esperava. Els aliats controlaven els territoris hispànics a Itàlia i els Països Baixos, però després dels èxits inicials, que van portar Carles III dues vegades fins a Madrid, l'exèrcit borbònic consolidava cada dia més el seu domini peninsular. La guerra s'allargava i els austriacistes reculaven cap a Catalunya. L'arribada dels *tories*, partidaris de la pau, al Parlament britànic el 1710, i la mort de l'emperador Josep I l'abril del 1711 van acabar d'alterar els equilibris. Al setembre, l'arxiduc deixava Barcelona per coronar-se com a emperador Carles VI. L'any següent, Anglaterra i França signaven un armistici i començaven les converses de pau a Utrecht. La guerra, mentrestant, prosseguia a Catalunya.

COMBATENTS DE TOT EUROPA. A l'inici del segle XVIII, el reclutament d'un gran exèrcit atreïa oficials i soldats de molts països, formant una massa cosmopolita, dins la qual hi havia des de la flor i nata dels generals fins a soldats que s'enrolaven per viure aventures o fugir de la justícia. Eren exèrcits mercenaris amb una gran diversitat interna. En enfrontaments com la Guerra de Successió, amb tants imperis, països i territoris implicats en el bàndol aliat, el ventall de nacionalitats s'accentuava.

AUSTRIACISTES

BORBÒNICS

James Fitz-James Stuart, primer duc de Berwick

Guido von Starhemberg.

Georg von Hessen-Darmstadt

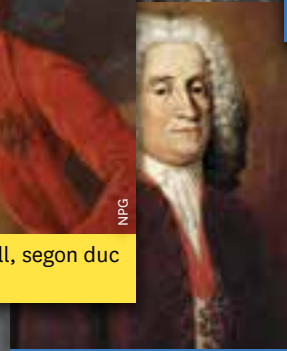
Louis Joseph de Bourbon, duc de Vendôme

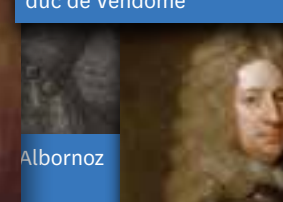
Philippe d'Orleans, tercer duc d'Orleans

John Campbell, segon duc d'Argyll.

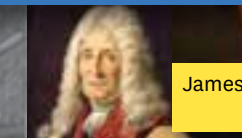
José Patiño

Albornoz

Charles Mordaunt, tercer comte de Peterborough.

James Stanhope

LA GUERRA I LA CIUTAT. Barcelona va estar implicada en el desenvolupament de la Guerra de Successió no tan sols en moments crucials com ara els setges, sinó també per la seva pròpia dimensió urbana i pel potencial de les institucions del país i de la ciutat, públiques i privades, amb capacitat de decisió pròpia. En va ser un bon reflex la capacitat d'absorció que va demostrar l'Hospital de la Santa Creu. Durant la guerra va atendre tant la població civil —de la capital com de la resta de país— com el nombrós contingent militar que llavors l'habitava.

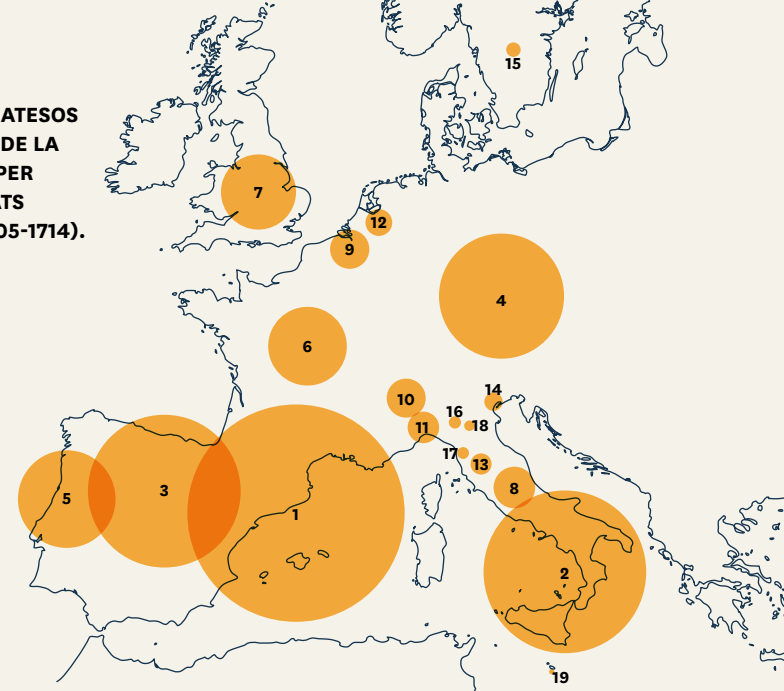
Llibre de Taula de l'Hospital de la Santa Creu, 1674. AHSC

UBICACIÓ DELS HOSPITALS DE LA CORONELA

- 1 Santa Maria del Mar
- 2 Santa Clara
- 3 Sant Pere
- 4 Santa Anna
- 5 Sant Francesc d'Assís
- 6 Santa Mònica

COMBATENTS ESTRANGERS ATESOS A L'HOSPITAL DE LA SANTA CREU PER NACIONALITATS D'ORIGEN (1705-1714).

La Santa Creu, l'hospital dels estrangers.

De l'agost del 1705 al setembre del 1714 van entrar més de 18.500 militars a la Santa Creu, entre professionals i voluntaris, presoners i desertors, austriacistes i borbònics. A més de catalans n'hi van passar de terres ibèriques i italianes, anglesos, holandesos, francesos, irlandesos, flamencs, suïssos, alemanys, savoians i d'altres. No tots els militars que necessitaven assistència, però, van utilitzar l'hospital. En els registres d'ingrés sols apareixen els segments més baixos de l'exèrcit, aquells que no podien pagar serveis privats. Tampoc la Coronela (milícia gremial de Barcelona) no va utilitzar la Santa Creu, perquè tenia hospitals de sang propis en diverses esglésies i convents.

1 Corona d'Aragó	4.748
2 Territoris italians de la monarquia hispànica	2.660
3 Corona de Castella	2.346
4 Imperi Germànic	1.573
5 Regne de Portugal	958
6 França	622
7 Gran Bretanya	567
8 Estats de l'Església	174
9 Flandes	155
10 Ducat de Savoia	153
11 República de Gènova	100
12 Holanda	72
13 Gran Ducat de Toscana	45
14 República de Venècia	34
15 Suècia	21
16 Ducat de Parma	15
17 República de Lucca	14
18 Ducat de Mòdena	11
19 Malta	6

Font: Elaborat a partir d'Adrià CASES IBÁÑEZ, *Guerra i quotidianitat militar a la Catalunya del canvi dinàstic (1705-1714)*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, 2012

LA PAU D'UTRECHT, EUROPA I

CATALUNYA. El balanç de la guerra, per a Europa i les seves colònies, es va traduir a Utrecht en unes negociacions que aspiraven a retocar els equilibris de Westfàlia. En els tractats signats a partir del 1713, Anglaterra va obtenir facilitats comercials a l'Amèrica hispànica, territoris a Amèrica del Nord i ports mediterranis estratègics (Gibraltar i Menorca). Els dominis hispànics a Europa es van repartir entre Àustria (Flandes, Milà, Sardenya i Nàpols) i Savoia (Sicília), i els holandesos, que temien França, es van reforçar amb la línia de fortaleses del nord de Flandes. Per l'altre costat, França perdia pes a Amèrica però revalidava fronteres a Europa, i Felip V renunciava per sempre a la corona francesa i perdia els dominis al continent, però era reconegut com a rei espanyol i mantenia l'imperi colonial. Entre les qüestions sense resoldre destacava el «cas dels catalans».

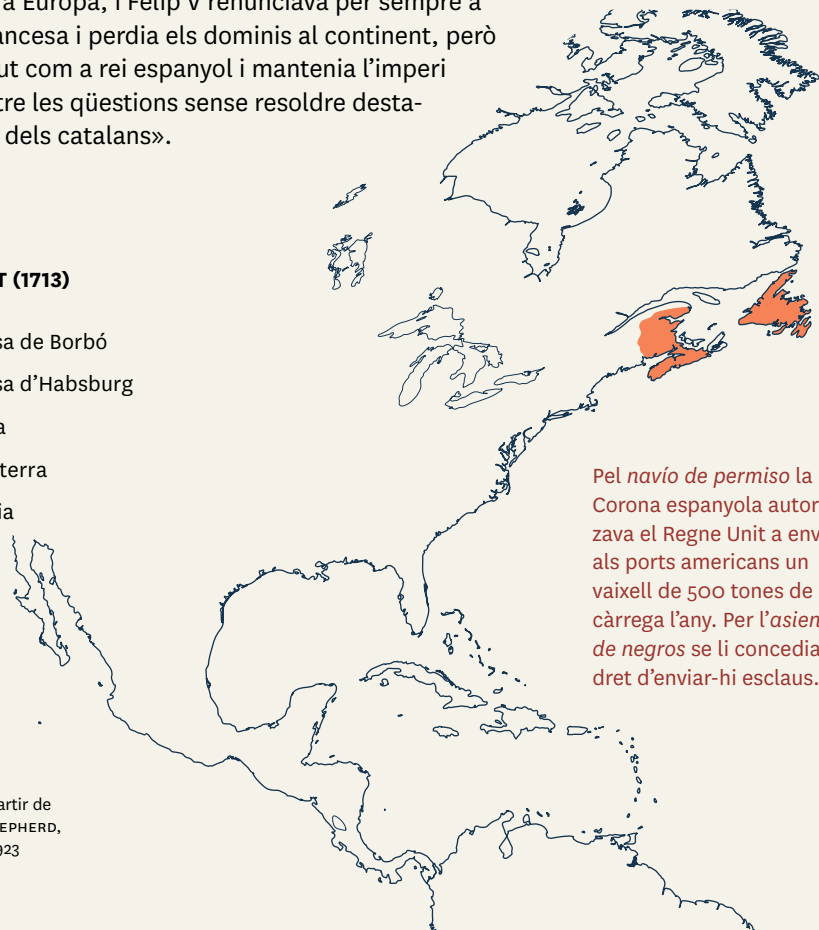
Els signataris de la pau d'Utrecht, P. SCHENK, 1714. RM

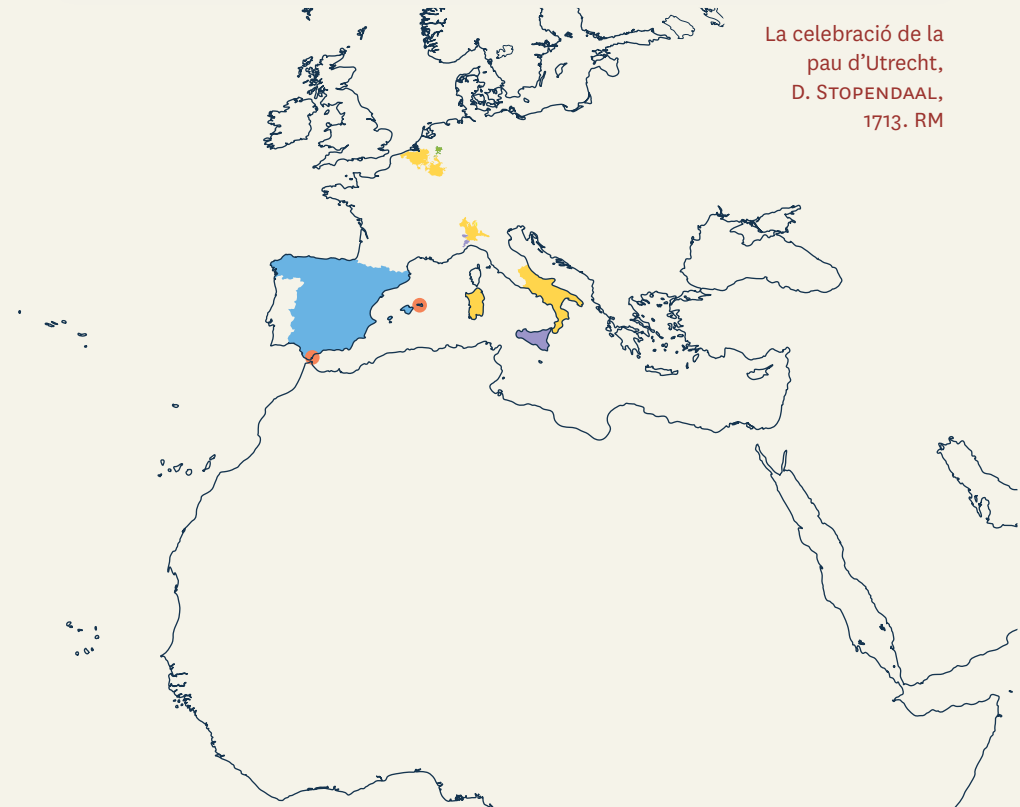
La celebració de la pau d'Utrecht, D. STOPENDAAL, 1713. RM

TRACTAT D'UTRECHT (1713)

- Per a la Casa de Borbó
- Per a la Casa d'Habsburg
- Per a Savoia
- Per a Anglaterra
- Per a Prússia

Pel navio de permiso la Corona espanyola autoritzava el Regne Unit a enviar als ports americans un vaixell de 500 tones de càrrega l'any. Per l'asiento de negros se li concedia el dret d'enviar-hi esclaus.

EL CAS DELS CATALANS. La possibilitat plantejada durant les negociacions que Catalunya fos un domini de l'emperador o una república sota protecció anglesa va topar amb la negativa rotunda de Felip V. El març del 1713, l'emperadriu deixava Barcelona i, tot i que Carles VI seguia sense reconèixer el rei borbó, va avenir-se a la sortida de Catalunya de l'exèrcit imperial, segons el conveni signat el 22 de juny a l'Hospitalet. A la flota en què partia el cap de les tropes, Guido von Starhemberg, hi anaven els ambaixadors Pau Ignasi de Dalmases i Felip de Ferran de Sacirera per defensar el «cas dels catalans» a Londres i a Viena.

CONTACTES ACONSEGUITS PELS AMBAIXADORS CATALANS

Londres

4-V-1713. Francesc de Berardo és rebut per la reina Anna.

28-VI-1713. Pau Ignasi de Dalmases exposa el cas dels catalans a la reina Anna.

L'Haia

12-IX-1713. Felip de Ferran lliura un memorial als Estats Generals de les Províncies Unides, durant les negociacions d'Utrecht.

IX-1714. Felip de Ferran negocia davant el rei Jordi I una intervenció militar britànica per alliberar Barcelona del setge.

Viena

8-II-1713. Francesc de Berardo és rebut per Carles VI.

15-XI-1713. Francesc de Berardo és rebut per Carles VI i l'emperadriu.

El combat per l'opinió a les ciutats europees. En paral·lel a les gestions diplomàtiques, a les cafeteries de les principals ciutats europees hi havia intensos debats entorn de la guerra.

Interior d'un cafè de Londres, ANÒNIM, c. 1700. BM

Plànol del setge de Barcelona, J. P. VAN VERBOOM, 1713. AGS

RESISTIR SOLS. Arran de l'evacuació de les tropes imperials, amb les tropes borbòniques assetjant la ciutat, la Diputació del General va convocar el 30 de juny la Junta de Braços per deliberar si es capitulava o se seguia lluitant. Va guanyar l'opció d'aguantar i el 6 de juliol del 1713 es proclamà la guerra contra Felip V i Lluís XIV, amb l'esperança d'enllaçar amb una nova mobilització aliada. De fet, l'Imperi encara no havia signat la pau amb França. En un clima de gran religiositat i fervor patriòtic, el general Antoni de Villarroya va dirigir un exèrcit format per voluntaris catalans i un mosaic de soldats de molts països per resistir el setge.

Proclames i pamflets. Mentre el duc d'Argyll ordenava la primera retirada de contingents anglesos, a Barcelona se sentia cantar «Inglesos han faltat, portugueses han firmat, holandesos firmaran i a la fi nos penjaran». En aquell moment, a la capital catalana proliferaven els pamflets de to patriòtic i republicà esperonant al combat, com ara el *Despertador de Catalunya*.

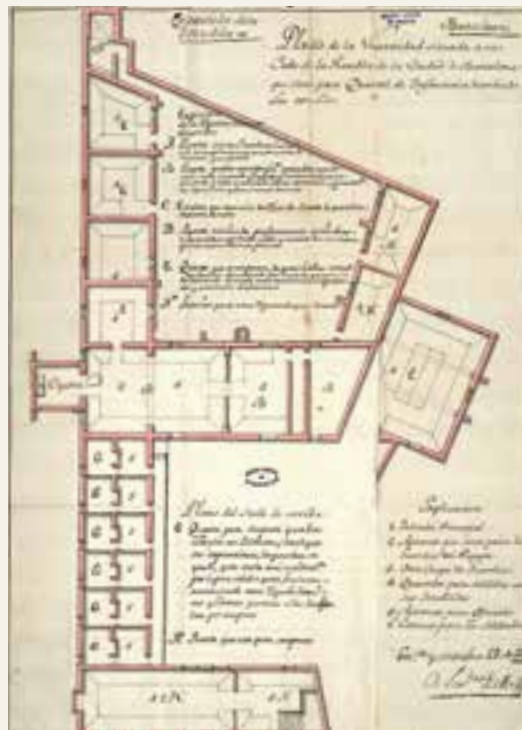
Despertador de Catalunya [...], 1713. BC

Setge de Barcelona del 1713-1714,
J. RIGAUD, 1714. AHCB

LA CAIGUDA DE BARCELONA. L'estiu del 1714, després d'un any d'heroica resistència dels barcelonins, Lluís XIV va mobilitzar un gran exèrcit, comandat pel duc de Berwick, un dels seus millors generals, per intentar l'ofensiva final. Mentrestant, els *whigs*, que tornaven a controlar el Parlament anglès, consideraven contraris a la reputació i els interessos britànics els acords de pau signats pels *tories*. Jordi I, que acabava de pujar al tron, rebia l'ambaixador català Felip de Ferran i de Sacirera i ordenava enviar una flota de socors a Barcelona. Era el 18 de setembre. No podia saber que la capital catalana feia set dies que havia caigut i que la fortalesa de Cardona ho feia aquell dia.

Plano de la Universidad
situada a un cabo de la
Rambla [...], A. de REZ,
1724. AGS

UNA REPRESSIÓ DURADORA. L'11 de setembre, Barcelona va negociar la capitulació, i dos dies després entraven les tropes. Unes 30.000 persones van exiliar-se i la repressió va ser intensa. El gener del 1716, el decret de Nova Planta confirmava l'abolició de les Corts, la Generalitat i el Consell de Cent i implantava institucions inspirades en l'absolutisme francès, sota el control del capità general, el superintendent i la Reial Audiència. Es van clausurar la Universitat de Barcelona i les altres universitats catalanes per crear-ne una de nova i controlada a Cervera i es va enderrocar la Ribera, el barri més dinàmic de la capital, per bastir-hi la ciutatella.

*Nueva planta de la
Real Audiencia del
Principado de Cataluña*
[...], 1716. BC

Plànol original del primer projecte de la ciutatella i del seu entorn (detall), 1715. AGS

EUROPA I EL MÓN, TAN LLUNY I TAN A PROP

La batalla del cap Passaro,
11 d'agost del 1718,
R. PATON, 1767. NMM

Fins a la pau de Viena del 1725, tant els exiliats com els austriacistes de l'interior tenien l'esperança que una nova conjuntura internacional propiciés el restabliment de les constitucions de Catalunya. Mentrestant, la societat maldava per redreçar-se malgrat la duresa de les condicions polítiques i fiscals, traient partit de les habilitats i els vincles de temps anteriors i del pes específic que tenia Barcelona. La Companyia Nova de Gibraltar havia mostrat un camí. L'impuls mercantil aviat va anar acompanyat pel manufacturer en l'afany per situar-se en el concert mundial.

L'última flamarada austriacista.

En un altre ajust de poders a Europa, arran de la Guerra de Successió de Polònia (1733-1738), les tropes espanyoles van conquerir finalment Nàpols i Sicília. A les files de l'exèrcit imperial que va intentar impedir-ho hi havia encara una companyia de catalans exiliats, comandats per Carrasquet. L'esperança de reincorporar el cas dels catalans al tauler d'operacions va concretar-se el 1734 en la darrera ofensiva publicitària austriacista, el manifest *Via fora als adormits*. S'apostava novament pel retorn dels Habsburg, la creació d'un estat que tans habes la dues monarquies borbòniques o la formació d'una república de Catalunya sota protecció britànica. Fou debades, era ja un altre temps.

LA PAU DE VIENA. L'estiu del 1717 partia de Barcelona una flota cap a Sardenya. Era el primer intent de Felip V de qüestionar la pau d'Utrecht, si més no a Itàlia, on anhelava trons per als fills tinguts amb Isabel Farnese. Anglaterra, Holanda, França i l'Imperi, aliats en la Quàdruple Aliança, ho van impedir, i el tractat de l'Haia del 1720 va refermar la pau d'Utrecht. Les converses van continuar a Cambrai, però el propòsit de tractar-hi la qüestió catalana va fracassar. El 1725, per la pau de Viena, Carles VI i Felip V reconeixien mútuament els seus dominis i concedien una amnistia. Alguns exiliats van poder retornar i recuperar els seus béns, i els presos del 1714 van ser alliberats i van poder marxar cap a l'Imperi.

Via fora als adormits [...], 1734. BC

L'EXILI AUSTRIACISTA. El desenllaç de la guerra va provocar l'èxode d'unes 30.000 persones cap als dominis de Carles VI. Al costat de nobles i funcionaris hi havia nombrosos exiliats d'origen popular. Molts van fer cap a Viena, d'altres cap a Nàpols i Milà i alguns van anar a Hongria a lluitar contra els turcs. Els més afortunats, com ara Ramon de Vilana-Perles, van exercir a la cort de l'emperador, tenien contactes a Catalunya i intentaven internacionalitzar la seva causa.

Crònica de la guerra. Entre els militars austriacistes que vivien en la clandestinitat i que després de la pau de Viena s'exiliaren hi havia Francesc de Castellví. A Viena va redactar les *Narraciones históricas*, la millor crònica escrita poc després de la Guerra de Successió.

Manuscrit de les *Narraciones históricas*, F. DE CASTELLVÍ. ÖStA

Septimum manuale instrumentorum del notari E. Rotllan, 1686-1687. AHPB

Cartes clandestines, una memòria trobada. Felip V va prohibir la correspondència amb els exiliats. Les cartes eren clandestines i podien comportar greus perjudicis per a qui les tingué i per a qui hi fos anomenat. El notari Antoni Navarro va amagar disset cartes dins les cobertes d'un manual notarial, on van quedar-se durant 278 anys, fins a la seva descoberta per la historiadora Lluïsa Cases durant les tasques d'inventari de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, l'any 2002.

L'enyor i la preocupació pels parents

«A mi tots los dies se m'augmenta lo sentiment de la ausència de tots V.Ms. Y de no poder servir de algun consuelo a la mare, que considero ne necessitarà a vista de tants treballs i crescuda edat.»

Viena, 3 de juny del 1722

La situació d'altres exiliats

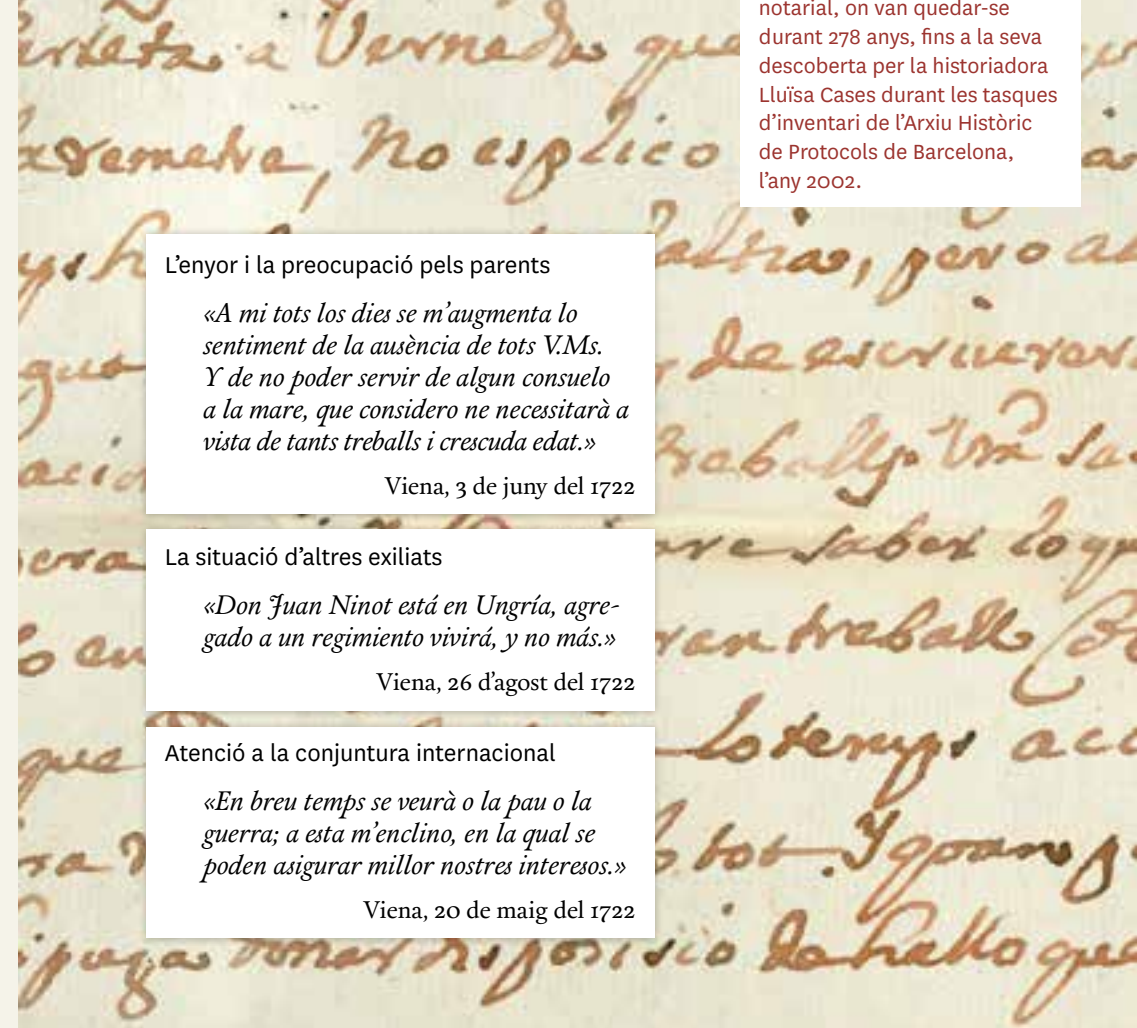
«Don Juan Ninot está en Ungría, agregado a un regimiento vivirá, y no más.»

Viena, 26 d'agost del 1722

Atenció a la conjuntura internacional

«En breu temps se veurà o la pau o la guerra; a esta m'enclino, en la qual se poden assegurar millor nostres interesos.»

Viena, 20 de maig del 1722

COM UNA AU FÈNIX. Barcelona i tot Catalunya van renéixer després de la desfeta del 1714, partint de l'especialització comercial d'abans de la guerra i aprofitant les oportunitats d'un món que es globalitzava. A mitjan segle XVIII, amb les fàbriques d'indianes, Barcelona figurava entre els primers centres manufacturadors d'Europa. Sota l'absolutisme borbònic, la referència intel·lectual i pràctica al sistema abolit per la *Nova Planta* es va mantenir de manera duradora, i la defensa de Barcelona, com va escriure Voltaire a *Le siècle de Louis XIV*, va quedar com un exemple de valor en el combat per les llibertats.

Indiana catalana (Ocells i flors amb poble), segon quart s. XVIII. CDMT

Manuscrit d'un fabricant català sobre «el modo de hacer indianas», s. XVIII. AHCB

Acció de la Reial Cia. de Comerç de Barcelona (detall), 1758. AHCB

1714: el món

A l'alba del segle XVIII, Europa en conjunt havia patit un trasbals notable pels conflictes al nord, a l'est i al sud del continent. La Guerra de Successió fou el de més transcendència i van sortir-ne modificats tant l'esbós dels estats moderns establert a Westfàlia com els vincles amb els altres continents.

Les ciutats i les potències marítimes de l'Atlàntic del Nord es van posar al capdavant en el panorama mundial, interferint cada cop més en les construccions polítiques africanes, reformulant els tractes amb els dominis d'Amèrica i competint per Àsia, sobretot a l'Índia. Mentrestant, Xina es mostrava com una potència expansiva i el Japó s'aïllava en una via pròpia.

Els catalans, després del 1714, es troben en una posició de subordinació política i cultural, però amb prou capacitats pròpies per emprendre, amb Barcelona al capdavant, un camí de modernització reeixit. El record de les constitucions i les institucions abolides no fou tan sols nostàlgia, sinó també llavor de futura renaixença.

PROJECTE EL MÓN DEL 1714

Organització i producció

MUHBA - Museu d'Història de Barcelona
Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona

Direcció del projecte: Joan Roca i Albert **Comissariat:** Clàudia Pujol
Coordinació del projecte: Mònica Blasco
Coordinació de l'exposició: Iris García Urbano
Arquitectura i disseny gràfic: Andrea Manenti
Recerca i documentació: Xavier Cazeneuve
Assessorament: Josep L. Alay, Joaquim Albareda, Agustí Alcoberro, Àngel Casals (adjunt al comissariat), Adrià Cases, Jordi Creus, Albert García Espuche, Ramon Grau, Ferran Iniesta, Javier Laviña, Àlex Sánchez, Francesc Serra

Audiovisual *Els fils de la història, 1650-1750*

Guió: Clàudia Pujol i Joan Roca
Recerca i documentació: Albert Cubeles
Realització i postproducció: Enric Juste i Noé, Joan Molins
Audiovisual *Catalunya en la guerra de Successió, 1705-1711*
Guió: Clàudia Pujol, Xavier Cazeneuve i Mònica Blasco
Guió i documentació: Xavier Cazeneuve i Pere Julià
Realització i postproducció: Batabat
Audiovisual *Barcelona i la cort de Carles III. Crònica de Gemelli Careri*
Guió i documentació: Xavier Cazeneuve i Mònica Blasco
Realització i postproducció: Wasabi

Interactiu *Crònica de guerra des de l'Hospital de la Santa Creu*

Documentació: Adrià Cases
Producció: Francesco Manenti

Llibret *El món del 1714. A l'entorn de Barcelona*

Text i selecció d'imatges: Clàudia Pujol
Revisió general: Joan Roca
Disseny i maquetació: Andrea Manenti

Muntatge:

Restauració de peces: Margarita Alcobé, Clara Alibés i Domènec Palau
Conservació preventiva: Lúdia Font, Anna Lázaro i Carla Puerto
Transport d'originals: TTI Tècniques de Transports Internacionals
Emmarcat: Acutangle SL, Cuadros Velázquez, Decograf

Fotografes: Pep Parer, Enric Gràcia i Nici Wolf
Revisió lingüística i traduccions: Líniazero edicions i comunicació, Caplletra
Assessorament idiomes del món: Miguel Peyró
Maquetació idiomes del món: Marta Galí i Marta Oristrell
Coordinació editorial: María José Balcells i Ana Shelly

Gestió de drets d'imatge: Iris García Urbano, Marta Iglesias Urbano i Jaime Irigoyen
Gestió d'assegurances: Marsh S.A., Wiener Städtische i GDS Risk Solutions

Programació i activitats: Teresa Macià, Clàudia Pujol i Elisenda Curià
Educació: Gemma Bonet i Imma Masdevall
Visites i itineraris: Fragment

Comunicació: Àngels Bertran
Suport a la gestió: Eulàlia Cartró
Atenció al públic: Carles Mela i Iliadas team
Seguretat: Senén Vallès i Punto y Control S.A.
Manteniment: Enrique Alonso i Gregorio Aranda

Prestadors de les obres exposades: Amsterdam Museum, Archives du Ministère des Affaires étrangères, Archivo General de Indias, Archivo General de Simancas, Archivo Histórico Nacional, Arxiu - Biblioteca Episcopal de Vic, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Arxiu Històric de Protocols de Barcelona - Col·legi de Notaris de Catalunya, Biblioteca de Catalunya, Biblioteca de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, Biblioteca - Museu Víctor Balaguer, Biblioteca Nacional de España, Bibliothèque Sainte-Geneviève, Cartoteca de Catalunya - Institut Cartogràfic de Catalunya, Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa, CRAI - Biblioteca de Reserva (Universitat de Barcelona), Col·lecció Pere Julià, Fundació Museu d'Història de la Medicina de Catalunya – Fons Dr. Carles Hervàs i Puyal, Fundació Privada Hospital de la Santa Creu i Sant Pau - Arxiu Històric, MNAC - Museu Nacional d'Art de Catalunya, Musée National des Arts Asiatiques Guimet, Museo Fournier de Naipes de Álava, Museo del Ejército, Museo Comarcal de Cervera, Museo de Cultures del Món - Col·lecció Folch, Museu d'Història de Barcelona, Museu d'Història de Sabadell, Museu Frederic Marès, Österreichisches Staatsarchiv - Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Patrimonio Nacional, Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes, Rijksmuseum Amsterdam, Westfries Museum

Agraïments: Carme Aixalà, Jesús Ansón, Elisenda Ardèvol, Caroline Arhuero, Elisabet Badia, Cees Bakker, Nathalie Bazin, Isabel Bennasar, Carme Bergés, Richard Boidin, Ricard Bru, Paloma Callejo, Sílvia Carbonell, Romà Casanova, Lluïsa Cases, Anna Castellano, Joan Comasòlivas, Juan Carlos de la Mata, Taco Dibbits, Friedrich Edelmayer, Roser Enrich, Elisa Esteban, Sara Fajula, Francesc Xavier Fernández, Marc Ferran, Adelaida Ferrer, Helga Ernestine Fichtner, Anna Figueres, Fàlia González, María José Gonzalvo, Miquel S. Gros, Ana Hernández, Francesc Xavier Hernández Cardona, Andrea Hofmann, Antonio Izquierdo, Amalía Jiménez, Elena Jiménez, Thomas Just, Pere Julià, Isabel Juncosa, Kathrin Kininger, Sophie Makariou, Eduardo J. Marchena Ruiz, Janneke Martens, Lourdes Martín, Miren Edurne Martín, Pablo Martínez, Norbert Middelkoop, Jaume Miranda, Carme Montaner, Céline Morisseau, Isabelle Nathan, Bas Nederveen, Yannick Nexon, Ernest Ortoll, Laureà Pagarolas, Eva Pascual, Eduardo Pedruelo, Mar Pérez, Oriol Portabella, Cristina Portell, Yves Peyré, Joan Quintana, Manuel Ravina, Eduard Riu-Barrera, José Rodríguez-Spiteri, Jordi Rodó, Mireia Rosich, Itziar Ruiz de Erentxun, Pilar Salmerón, Carme Sandalinas, Ana Santos, Inge Jolijn Schoone, Eugènia Serra, Josep Serra, Marc Serra, Carmen Sierra, M. Dolors Soriano, Paul Spies, Xavier Tarraubella, Alicia Torres, Manel Trias Folch, Josep Maria Trullén, Gemma Valls, Luc Vandenhende, Alice van der Wiel, Cindy van Weele, Neus Verger, Joaquim Vicente, Roser Vilardell, Alfons Zarzoso, Miguel Zugaza

El MUHBA compta amb el suport del Cercle del Museu:

Patrons institucionals

Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País - Consell Econòmic i Social de Barcelona - Ateneu Barcelonès - Sport Cultura Barcelona - Associació Consell de Cent - Institut Europeu de la Mediterrània - Fundació Centre Internacional de Música Antiga - Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya

Patrons benefactors

Associats **Amics**

Consell d'Edicions i Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona

President: Sr. Jaume Ciurana i Llevadot
Vocals: Sr. Jordi Martí i Galbis, Sr. Jordi Joly Lena, Sr. Vicente Guallart Furió, Sr. Àngel Miret Serra, Sra. Marta Clari Padrós, Sr. Miquel Guiot Rocamora, Sr. Marc Puig Guàrdia, Sr. Josep Lluís Alay i Rodríguez, Sr. José Pérez Freijo, Sra. Pilar Roca Viola

Institut de Cultura de Barcelona

Consell d'Administració

President: Sr. Jaume Ciurana i Llevadot
Vicepresident: Sr. Gerard Ardanuy i Mata
Vocals: Sra. Francina Vila i Valls, Sr. Guillem Espriu Avedaño, Sra. Àngeles Esteller Ruedas, Sra. Isabel Ribas Seix, Sra. Montserrat Vendrell i Rius, Sra. Sílvia Muñoz d'Imbert, Sr. Josep M. Montaner i Martorell, Sr. Miquel Cabal i Guarro, Sra. Maria del Mar Dierssen i Soto, Sr. Daniel Giralt-Miracle Rodríguez, Sr. Pius Alibek

Col·lecció MUHBA Llibrets de Sala

MUHBA, Direcció:

Edició: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Museu d'Història de Barcelona

El món del 1714. A l'entorn de Barcelona

Text i selecció d'imatges:

Revisió general: Joan Roca

Assessorament: Josep L. Alay, Joaquim Albareda, Agustí Alcoberro, Àngel Casals, Adrià Cases, Xavier Cazeneuve, Jordi Creus, Albert García Espuche, Ramon Grau, Ferran Iniesta, Javier Laviña, Àlex Sánchez, Francesc Serra

Revisió lingüística:

líniazero edicions i comunicació

Disseny i maquetació: Andrea Manenti

Impressió: Uan-Tu-Tri

Primera edició: desembre 2013
© de l'edició: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Museu d'Història de Barcelona
© dels textos: els seus autors
© de les fotografies: Amsterdam Museum (AM), Archives Départementales des Yvelines (ADY), Archivo General de Indias (AGI), Archivo General de Simancas (AGS), Arxiu-Biblioteca Episcopal de Vic (ABEV), Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB), Arxiu Històric de la Santa Creu (AHSC), Bank of England Museum (BEM), Biblioteca de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona (ICAB), Biblioteca Museu Víctor Balaguer (BMVB), Biblioteca de Catalunya (BC), Biblioteca Nacional de España (BNE), Bibliothèque Nationale de France (BNF), Biblioteca Universitaria de Salamanca (BUS), British Museum (BM), Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa (CDMT), Château de Versailles (CV), Col·lecció Folch (CF), Col·lecció Pere Julià (PJ), Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB), The Getty Museum (GM), Herzog Anton Ulrich-Museum (HAUM), Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC), John Carter Brown Library (JCBL), Koninklijke Bibliotheek (KB), Museo Fournier de Naipes de Álava (MFN), Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes (MMP), Museo del Ejército (ME), Musée national des arts asiatiques Guimet (MG), Museu d'Història de Sabadell (MHS), Museo Internazionale e Biblioteca della Musica (MIBM), Museo Nacional del Prado (MNP), Nationaal Archief (Dinamarca) (NA), National Maritime Museum, Greenwich (NMM), National Portrait Gallery (NPG), New York Public Library (NYPL), Österreichisches Staatsarchiv: - Haus-, Hof- und Staatsarchiv (ÖStA), Rijksmuseum Amsterdam (RM), Réunion des musées nationaux (RMN), Dresden-Deutsche Fotothek (SLUB), Schloss Starhemberg (SST), Szépművészeti Múzeum (SM), Tokugawa Memorial Foundation (TMF), Westfries Archief (WA).

S'han fet totes les gestions possibles per identificar els propietaris dels drets de les fotografies. Qualsevol error o omissió s'haurà de notificar per escrit a l'editor i es corregirà en edicions posteriors.

Queda prohibida la reproducció total o parcial sense el permís exprés de l'editor, en els termes marcats per la llei.

ISBN: 978-84-9850-520-7
Dipòsit legal: B.29147-2013

www.bcn.cat/publicacions
www.museuhistoria.bcn.cat

MUHA Llibrets de sala

- 1 Barraques. La ciutat informal
- 2 Barcelona connectada, ciutadans transnacionals
- 3 Barcelona i els Jocs Florals, 1859
- 4 Cerdà i Barcelona. La primera metròpoli, 1853-1897
- 5 Salomó ben Adret de Barcelona, 1235-1310
- 6 Ja tenim 600! La represa sense democràcia
- 7 La revolució de l'aigua a Barcelona
- 8 Murals sota la lupa. Les pintures de la capella de Sant Miquel
- 9 Indianes, 1736-1847. Els orígens de la Barcelona industrial
- 10 Barcelona, vint històries musicals
- 11 L'enginy de postguerra. Microcotxes de Barcelona
- 12 Alimentar la ciutat. El proveïment de Barcelona del segle XIII al segle XX
- 13 Música, Noucentisme, Barcelona
- 14 La bandera de Santa Eulàlia i la seva restauració